

ALINTI KELİMELERDE SON SES DÜŞMESİ

Aylin KOÇ*

ÖZET

Bir kelimedeki seslerden birinin, çeşitli nedenlerle düşmesine *ses düşmesi* denir. Ses düşmesi üç çeşittir: *ön ses düşmesi*, *iç ses düşmesi* ve *son ses düşmesi*. *Son ses düşmesi*, kelimede son ses durumunda olan ünlü veya ünsüzün düşmesidir. Bu durum, bütün lehçelerde ve ağızlarda standart değildir. Düşen bazı sesler, belli bir bölge içinde yoğunlaşırken, bazı bölgelerde görülmemekte ve hatta birkaç ya da bir örnekle sınırlı kalabilmektedir. Bu daha çok ağızlarda görülür. Çalışmada, Türkiye Türkçesinde ve Çağdaş Türk Lehçelerinde *alıntı kelimelerde son ses düşmesi* bahsi örnekleriyle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Çağdaş Türk Lehçeleri, son ses düşmesi, alıntı kelimeler.

THE APOCOPE IN THE LOAN WORDS

ABSTRACT

Disappearance is the loss of a sound in structure of the word with some reasons. There are three types of disappearance: *apheresis*, *syncope* and *apocope*. The *apocope* is disappearance of a vowel or consonant at the end of a word. This situation isn't standard in whole dialects and accents. Some dropping sounds, have an intense in a spesific region, they aren't seen in the other areas or have rare examples. This is rather common in the dialects. In this study will be handled *the apocope* in the loan words with the examples in Turkey Turkish and contemporary Turkish dialects.

Key Words: Turkey Turkish, Contemporary Turkish Dialects, the apocope, the loan words.

* Dr. Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
kocayl@gmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Ses düşmesi, çeşitli nedenlerle kelimelerin ön, iç ve son seslerinde ünlü veya ünsüz düşmesi biçiminde kendini gösteren bir ses hadisesidir. Ses düşmesi, *ön ses düşmesi*, *iç ses düşmesi* ve *son ses düşmesi* olmak üzere üç çeşittir. *Son ses düşmesi*, kelimedeki son ses durumunda olan bir ünlü veya ünsüzün düşmesidir.

Türkçeye, ses düşmesi açısından bakıldığında, kalıcı ses düşmelerinin yanı sıra bazı ses düşmelerinin yazı dili hâline gelememiş ağızlarda veya bölgeden bölgeye değişebilen ve bir kısmı yazı diline aktarılmayan geçici ses düşmeleri hâlinde olduğu görülür. Bu durumda, kalıcı düşmeler yazı diline yansıyan düşmeleri; geçici düşmeler ise ağızlarda görülen ve bir yazı dili içerisinde bölgeden bölgeye değişebilen düşmeleri göstermektedir. Diğer bir ifadeyle düşen seslerin standart olarak bütün lehçe ve ağızlarda ortak olmadığıdır. Düşen bazı sesler belli bir bölge içerisinde yoğunlaşırken, bazı bölgelerde görülmemekte veya sadece birkaç, hatta bir örnekle sınırlı kalabilmektedir. Türkçe, kendi ses düzenine uygun olmayan alıntı kelimelere, genellikle kendi kurallarını uygular. Dilin kendi uyarlaması olarak ifade edebileceğimiz bu düzenlemelerden bir tanesi de *son ses düşmesidir*.

Bu çalışmada, Türkçeye girmiş olan alıntı kelimelerin son seslerindeki ünsüz düşmesi bahsi Türkiye Türkçesi, Türkiye Türkçesi Ağızları ve Çağdaş Türk Lehçeleri başlıkları altında ele alınacaktır. Çalışma genel olarak, ağızlar ve lehçeler üzerinde yapılan çalışmaların *son ses düşmesi* bahsi taranarak oluşturulmuştur. Tespit edilen örneklerle dayanılarak, alıntı kelimeler, *ünsüz+ünsüz durumundaki son ses (ünsüz) düşmesi* ve *ünlü+ünsüz durumundaki son ses (ünsüz) düşmesi* olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. Ünsüzlerin sıralamasında ise örnek yoğunluğu dikkate alınmıştır.

1. Ünsüz+Ünsüz durumundaki son ses (ünsüz) düşmesi:

Türkçede sonu çift ünsüzle biten alıntı kelimelerde sondaki ünsüzün bazen düştüğü görülür. Bunun sebebi, kelime sonunda aynı hecede art arda gelen çift ünsüzün söyleniş zorluğudur. Bu söyleniş zorluğunu ortadan kaldırmak amacıyla sondaki ünsüz düşebilir. Böylelikle alıntı kelime dilin bünyesine uydurulmuş olur. Bu hadise genellikle konuşma dilinde ve ağızlarda, kısmen de yazı dilinde görülmektedir. Son ses (ünsüz) düşmesi, sırasıyla *t* (*bt, ft, ht, kt, nt, rt, st, şt*); *d* (*nd, kd, sd, zd*); *h* (*ch, dh, rh, th*); *k* (*sk, şk, zk*); *g* (*ng, rg*); *s* (*ns*) ünsüzlerinde görülür. Sondaki ünsüzün düşmesi sırasında, son ünsüzden önceki ünsüzün bazen değişmeden kaldığı bazen de bu hadisenin etkisiyle değiştiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, gerek Türkiye Türkçesinin gerekse diğer Çağdaş Türk Lehçelerinin yazı dilinde bazı alıntı kelimelerin ikili kullanımları mevcuttur:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

aptes~abdest < Far. *âbdest*, *çıra~çerâğ* < Far. *çerâğ*, *mis~misk* < Ar. *misk*, *usta~üstâd* < Far. *ustâd* gibi. Bu durumda, yazı dilinde hem kelimenin aslı şekli kullanılmakta hem de ses değişikliğine uğramış şekli kullanılmaktadır.

1.1. Ünsüz+Ünsüz durumundaki “t” düşmesi: Bu durumun özellikle konuşma dilinde ve ağızlarda örnekleri çokça mevcuttur. Kelime sonunda “t” ünsüzü düşerken kendinden önceki ünsüz bazen değişmeden kalır: *büs* < *büst*, *serbes* < *serbest*, *çif* < *çift* gibi. Bazen de “t” ünsüzü düşerken kendinden önceki ünsüz ses değişikliğine uğrar: *raz* < *rast*, *apdez* < *abdest*, *poş* < *post* gibi. Fransızca kaynaklı alıntı kelimelerde şu hususu göz önünde bulundurmak gerekir: Orijinal dilin konuşma dilinde *doküman* < Fr. *document*, *kompliman* < Fr. *compliment*, *departman* < Fr. *département* gibi kelimelerin sonundaki “t”ler telaffuz edilmez. Bu durumda Türkiye Türkçesindeki bu tür alıntı kelimelerde, kelimenin orijinal dildeki yazımı değil de telaffuzu esas alınmış olmalıdır. Kelime sonunda “t” ünsüzünün düşmesi şu ünsüz çiftlerinde tespit edilmiştir: *t* (*bt*, *ft*, *ht*, *kt*, *nt*, *rt*, *st*, *şt*).

Türkiye Türkçesi: *aptes~abdest* < Far. *âbdest* (Almak 2006: 38); *ban yağı* < Ar.+T. *bant yağı* (Özçelik 2004: 557); *lades* < Far. *yâd-est* (Özçelik 2002: 1039); *perdah* < Far. *per-dâht* (Özçelik 2002: 1039); *pes* < Far. *pest* (Özçelik 2002: 1039); *tezgâh* < Far. *dest-gâh* (Deny 1995: 122); *doküman* < Fr. *document* (TS: 554); *kompliman* < Fr. *compliment* (Korkmaz 1995: 851); *developman* < Fr. *développement* (Korkmaz 1995: 852); *departman* < Fr. *département* (Korkmaz 1995: 857).

Türkiye Türkçesi ağızları: *büst* (yazı dili) *büs* (konuşma dili) < Fr. *buste* (Demircan 1996: 92); *tost* (yazı dili) *tos* (konuşma dili) < İng. *toast* (Demircan 1996: 92); *artist* (yazı dili) *artis* < Fr. *artiste* (Demircan 1996: 92); *katarakt* (yazı dili) *katarak* (konuşma dili) < Fr. *cataracte* (Demircan 1996: 92); *fihris* (yazı dili) *fihris* (konuşma dili) < Far. *fihris* (Özkan 2006: 326); *makinis* (yazı dili) *makinis* (konuşma dili) < Fr. *machiniste* (Özkan 2006: 326); *serbest* (yazı dili) *serbes* (konuşma dili) < Far. *ser-best* (Özkan 2006: 326); *sosyalist* (yazı dili) *sosyalis* (konuşma dili) < Fr. *socialiste* (Özkan 2006: 326); *derdest* (yazı dili) *derdes* (konuşma dili) < Far. *derdest* (Özkan 2006: 326); *solist* (yazı dili) *solis* (konuşma dili) < Fr. *soliste* (Özkan 2006: 326); *post* (yazı dili) *pos* (konuşma dili) < Far. *püst* (Özkan 2006: 326); *epdes* < Far. *âbdest* “abdest” Malatya ili ağzı (Gülseren 2000: 111), Zonguldak, Bartın, Karabük yöresi ağzı (Eren 1997: 104); *aptez* < Far. *âbdest* “abdest” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 55), Rumeli ağızları (gakçı ağızları) (Gülensoy 1984: 126); *apdez* <

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Far. *âbdest* “abdest” Adana ili ağzı (Yıldırım 2006: 146); *apdes* < Far. *âbdest* “abdest” Malatya ili ağzı (Gülseren 2000: 111); *ebdes* < Far. *âbdest* “abdest” Kütahya yöresi ağzı (Gülensoy 1988: 171), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107); *ahdes* < Far. *âbdest* “abdest” Kırşehir ve yöresi ağzı (Günşen 2000: 77); *abdes* < Far. *âbdest* “abdest” Eskişehir ili Mihaliççık ilçesi ağzı (İleri 2008: 239), Rumeli ağızları (Prizren ve Priştine ağızları) (Gülensoy 1984: 126), Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum köyü ağzı (Turan 2006: 49); *abtas* < Far. *âbdest* “abdest” Ordu yöresi ağzı (Demir 2001: 200); *artes* < *artist* Fr. *artiste* Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199); *apandis* < *apandisit* Fr. *apendicite* Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 55); *apantis* < *apandisit* Fr. *apendicite* Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 26); *çif* < Far. *cuft* “çift” Kütahya yöresi ağzı (Gülensoy 1988: 197), Kıbrıs ağzı (Saracoğlu 2004: 55), Rize ili ağzı (Günay 2003: 94), Trabzon ve yöresi ağzı (Demir 2006a: 265), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107); Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199), Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 55), Kırşehir ve yöresi ağzı (Günşen 2000: 77), Muğla ağzı (Akar 2004: 42); *dos* < Far. *düst* “dost” Kıbrıs ağzı (Saracoğlu 2004: 55), Afyon merkez ağzı (Boz 2002: 73), Rumeli ağızları (Gülensoy 1984: 126), Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199), Adana ili ağzı (Yıldırım 2006: 146), Karamanlı ağzı (Kahya 2008: 497), Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 139), Kırşehir ve yöresi ağzı (Günşen 2000: 77), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107); *direk* < *direkt* Fr. *directe* Muğla ağzı (Akar 2004: 42); *dürüs* < Far. *durust* “dürüst” Adana ili ağzı (Yıldırım 2006: 146), Karamanlı ağzı (Eckmann 1950: 200), Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107), Eskişehir ili Mihaliççık ilçesi ağzı (İleri 2008: 239); *tezgâ* < Far. *dest-gâh* “tezgah” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54); *Kamalis* < öz. is. *Kemalist* Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 139); *desmal* < Far. *dest-mâl* “elbezi” Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 139); *gomonis* < *komünist* Fr. *communiste* Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199); *komonis* < *komünist* Fr. *communiste* Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum köyü ağzı (Turan 2006: 49); *makenes* < *makinist* Fr. *machiniste* Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199); *poş* < Far. *püst* “post” Malatya ili ağzı (Gülseren 2000: 111); *iras* < Far. *râst* “rast” Adana ili ağzı (Yıldırım 2006: 146); *iras* < Far. *râst* “rast” Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107); *raz* < Far. *râst* “rast” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 55); *ras gel-* < Far.+T. *râst gel-* “rast gelmek” Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199); *ras* < Far. *râst* “rast” Afyon merkez ağzı (Boz 2002: 73), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107); *raslıyamadık* < Far.+T. *râstlayamadık* “rastlayamadık” Urfa merkez ağzı (Özçelik 1997: 61); *raslamak* < Far.+T. *râstlamak* “rastlamak” Sivas yöresi ağzı (Demir 2006b: 135); *raslamış* < Far.+T. *râstlamış* “rastlamış” Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum köyü ağzı (Turan 2006: 49); *iras gel-*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

< Far.+T. *râst gel-* “rast gelmek” Kırşehir ve yöresi ağzı (Günşen 2000: 77); *sep* < Ar. *sebt* “cumartesi” Urfa merkez ağzı (Özçelik 1997: 61); *serbes* < Far. *ser-best* “serbest” Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199), Rumeli ağızları (-e ağzı, Prizren ve Priştine ağızları) (Gülensoy 1984: 126), Karamanlı ağzı (Eckmann 1950: 200), Malatya ili ağzı (Gülseren 2000: 111), Kırşehir ve yöresi ağzı (Günşen 2000: 77), Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum köyü ağzı (Turan 2006: 49), Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 55), Kıbrıs ağzı (Saracoğlu 2004: 55); *selbes* < Far. *ser-best* “serbest” Uşak ili ağzı (Gülsevin 2002: 67), Trabzon ve yöresi ağzı (Demir 2006a: 265), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107); *zelbes* < Far. *ser-best* “serbest” Kütahya yöresi ağzı (Gülensoy 1988: 179); *serbez et-* < Far.+T. *ser-best et-* “serbest bırakmak” Adana ili ağzı (Yıldırım 2006: 146); *tah* < Far. *taht* “taht” Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199); *turis* < *turist* Fr. *touriste* Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199), Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum köyü ağzı (Turan 2006: 49), Eskişehir ili Mihalıççık ilçesi ağzı (İleri 2008: 239), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 107), Rumeli ili ağızları (Gülensoy 1984: 126); *vah* < Ar. *vakt* “vakit” Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199); *zif* < Ar. *zift* “zift” Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 199), Ordu yöresi ağzı (Demir 2001: 198); *putperez* < Far. *but-perest* “putperest” Karamanlı ağzı (Kahya 2008: 497); *zabcı* < Ar.+T. *zabtçı* “zaptçı, zâbit” Karamanlı ağzı (Kahya 2008: 497); *tendiriz* < Far. *tendurust* “tendürüst” Karamanlı ağzı (Eckmann 1950: 200).

Azerbaycan Türkçesi: *Nahçıvan ağzı:* *çif* < Far. *cuft* “çift” (Gülensoy 2009: 35); *desmal* < Far. *dest-mâl* “elbezi” (Gülensoy 2009: 35).

Türkmen Türkçesi: *cüp* < Far. *cuft* “çift” (Kara 2005: 68); *gep* < Far. *guft* “söz, laf” (Kara 2005: 68).

Gagavuz Türkçesi: *raz gelä* < Far.+T. *râst gele* “rast gele” (Özkan 1996: 87); *serbez* < Far. *ser-best* “serbest” (Özkan 1996: 87); *tezgä* < Far. *dest-gâh* “tezgah” (Özkan 2007: 90); *zap etmää* < Ar.+T. *zabt etmek* “zaptetmek” (Özkan 2007: 98).

Başkurt Türkçesi: *dus* < Far. *düst* “dost” (Yazıcı Ersoy 2006: 159); *ras* < Far. *râst* “rast” (Yazıcı Ersoy 2006: 159); *dürüs* < Far. *durust* “doğru” (Yazıcı Ersoy 2006: 159).

Kazan Tatar Türkçesi: *dus* < Far. *düst* “dost” (Öner 1998: 19); *ras* < Far. *râst* “rast” (Öner 1998: 19); **Osmaniye Tatar ağzı:** *aptes* < Far. *âbdest* “abdest” (Özkan 1997: 30); *komonis* < *komünist* Fr. *communiste* (Özkan 1997: 30); *serbes* < Far. *ser-best* “serbest” (Özkan 1997: 30); *turis* < *turist* Fr. *touriste* (Özkan 1997: 30).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Karay Türkçesi: *täzyah* < Far. *dest-gâh* “tezgah” (Baskakov 1974: 561).

Kırım Tatar Türkçesi: *bah* (konuşma dili) *baht~bahut* (yazı dili) < Far. *baht* “baht” (Asanov 1988: 171); *dos* (konuşma dili) *dost* (yazı dili) < Far. *düst* “dost” (Asanov 1988: 170); *çif* (konuşma dili) *çift* (yazı dili) < Far. *cuft* “çift” (Asanov 1988: 170); *raskelmek* (konuşma dili) *rastkelmek* (yazı dili) < Far.+T. *râst gel-* “rast gelmek” (Asanov 1988: 170); **Kırımçak Türkçesi ağzı:** *tezga* < Far. *dest-gâh* “tezgâh” (Güllüdağ 2005: 160); **Polatlı Kırım Türkçesi ağzı:** *dos* < Far. *düst* “dost” (Yüksel 1989: 42); *serbes* < Far. *ser-best* “serbest” (Yüksel 1989: 42).

Karaçay-Malkar Türkçesi: *abdez* < Far. *âbdest* “abdest” (Tavkul 2000: 65); *dos* < Far. *düst* “dost” (Tavkul 2000: 186); *durus* < Far. *durust* “doğru” (Tavkul 2000: 188).

Kırgız Türkçesi: *beyiş* < Far. *behişt* “cennet” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *darak* < Far. *diraht* “ağaç” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *dos* < Far. *düst* “dost” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *iras* < Far. *râst* “rast” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *mas* < Far. *mest* “mest” (Kasapoğlu Çengel 1995: 479); *proyek~proyekt* < Rus. *proyekt* “proje” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *teks~tekst* < Rus. *tekst* “metin” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *tak* < Far. *taht* “taht” (Yıldırım 2008: 117); *bak~bakt~baktı~bakıt* < Far. *baht* “baht” (Yıldırım 2008: 117).

Kazak Türkçesi: *dos* < Far. *düst* “dost” (Yıldırım 2008: 117); *durıs* < Far. *durust* “doğru” (Yıldırım 2008: 117); *beybak* < Far. *bed-baht* “bedbaht” (Yıldırım 2008: 117); *mas* < Far. *mest* “mest” (Yıldırım 2008: 117); *tak* < Far. *taht* “taht” (Yıldırım 2008: 117); *ras* < Far. *râst* “rast” (Öner 1998: 19); *päs* < Far. *pest* “alçak, aşağı” (Koç 2004: 124); *jup* < Far. *cuft* “çift” (Koç 2004: 124); **Afgan Kazakları ağzı:** *dos* < Far. *düst* “dost” (Biray 2009: 68); *iras* < Far. *râst* “rast” (Biray 2009: 68); *wag* < Ar. *vakt* “vakit” (Biray 2009: 68).

Karakalpak Türkçesi: *dos* < Far. *düst* “dost” (Uygur 2001: 50); *durıs* < Far. *durust* “doğru” (Uygur 2001: 50); *biybak* < Far. *bed-baht* “bedbaht” (Uygur 2001: 50); *wakit* (yazı dili) *wak* (ağızlar) < Ar. *vakt* “vakit” (Uygur 2001: 50); *mäs* < Far. *mest* “mest” (Uygur 2001: 50); *päs* < Far. *pest* “hafif, alçak, aşağı” (Baskakov 1958: 800).

Nogay Türkçesi: *dos* < Far. *düst* “dost”; *durıs* < Far. *durust* “doğru” (Ergönenç Akbaba 2009: 61); *iras* < Far. *râst* “rast” (Ergönenç Akbaba 2009: 61); *terek* < Far. *diraht* “ağaç” (Ergönenç Akbaba 2009: 61).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Kumuk Türkçesi: *dos* < Far. *dûst* “dost” (Pekacar 2006: 65); *durus* < Far. *durust* “doğru” (Pekacar 2006: 65); *ras* < Far. *râst* “rast” (Pekacar 2006: 65); *tah* < Far. *taht* “taht” (Pekacar 2006: 65).

Sibirya Tatar Türkçesi: *törös* < Far. *durust* “doğru” (Alkaya 2008: 202); *tus* < Far. *dûst* “dost” (Alkaya 2008: 202); *awğus* < Rus. *avgust* (< Lat. *augustus*) “ağustos” (Alkaya 2008: 202).

Yeni Uygur Türkçesi: *däräh* < Far. *diraht* “ağaç” (Öztürk 1994: 21); *desmal* < Far. *dest-mâl* “elbezi” (Öztürk 1994: 21); *mes* < Far. *mest* “mest” (Öztürk 1994: 21); *vaht* (yazı dili) *vah* (ağızlar) < Ar. *vakt* “vakit” (Coşkun 1998: 804).

Özbek Türkçesi: *päs* < Far. *pest* “hafif” (Coşkun 1996: 127); *dos* (konuşma dili) *dost* (yazı dili) < Far. *dûst* “dost” (Yıldırım 2009: 26); *räs* (konuşma dili) *râst* (yazı dili) < Far. *râst* “rast” (Yıldırım 2009: 26); *göş* (konuşma dili) *göşt* (yazı dili) < Far. *gûşt* “et” (Yıldırım 2009: 26); *pos* (konuşma dili) *post* (yazı dili) < Far. *post* “kabuk” (Yıldırım 2009: 26); *däş* (konuşma dili) *däşt* (yazı dili) < Far. *daşt* “çöl” (Yıldırım 2009: 26); *muş* (konuşma dili) *muşt* (yazı dili) < Far. *muşt* “yumruk” (Yıldırım 2009: 26); *şuhrätpäräs* (konuşma dili) *şuhrätpäräst* (yazı dili) < Ar.+Far. *şuhret-perest* “şöhret tutkunu” (Yıldırım 2006: 26).

Hakas Türkçesi: *kirees* < Rus. *krest* “haç; vaftiz” (Gürsoy-Naskali 2007: 10); *terek* < Far. *diraht* “ağaç” (Kara 2001: 111).

Tuva Türkçesi: *terek* < Far. *diraht* “ağaç” (Ölmez 2007: 513).

Yakut Türkçesi: *bilaas* < Rus. *vlast* “iktidar, hakimiyet” (Haritonov 1982: 87); *biedemes* < Rus. *vedomost* “bordro, cetvel” (Haritonov 1982: 87); *kiries* < Rus. *krest* “haç, istavroz” (Haritonov 1982: 86); *lis* < Rus. *list* “yaprak, tabaka, varak” (Haritonov 1982: 76); *muudas* < Rus. *mudrost* “hikmet, bilgelik” (Haritonov 1982: 87); *nuomas* < Rus. *novost* “haber, havadis” (Haritonov 1982: 87); *uobalas* < Rus. *oblast* “bölge” (Haritonov 1982: 87); *suobas* < Rus. *sovest* “vicdan, insaf” (Haritonov 1982: 87); *suras* < Rus. *sırost* “rutubet, nem” (Haritonov 1982: 87); *eriekkes* < Rus. *redkost* “seyrek, nadir (olan), az (bulunan)” (Haritonov 1982: 87); *çies* < Rus. *çest* “şeref, namus” (Haritonov 1982: 87); *buun* < Rus. *bunt* “isyan, ayaklanma” (Haritonov 1982: 87); *dokumuon* < Rus. *dokument* “doküman” (Haritonov 1982: 87); *birihuan* < Rus. *protsent* “yüzde, faiz” (Haritonov 1982: 87); *örömüön* < Rus. *remont* “ikmal” (Haritonov 1982: 87); *talaan* < Rus. *talant* “yetenek, kabiliyet” (Haritonov 1982: 87); *birayiak* < Rus. *proekt* “proje” (Haritonov 1982: 87); *hantaraak* < Rus. *kontrakt* “kontrat” (Haritonov 1982: 87);

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

ıskaatar < Rus. *skatert* “masa örtüsü” (Haritonov 1982: 87); *ispiir* < Rus. *spirt* “ispirto, alkol” (Haritonov 1982: 87); *çiepper* < Rus. *çetvert* “çeyrek, dörtte bir” (Haritonov 1982: 87).

1.2. Ünsüz+Ünsüz durumundaki “d” düşmesi: Bu durumun Türkiye Türkçesinde ve lehçelerde sınırlı sayıda örnekleri mevcuttur. Kelime sonunda “d” ünsüzünün düşmesi şu ünsüz çiftlerinde tespit edilmiştir: *d* (*nd, sd, kd, zd*).

Türkiye Türkçesi: *danişman~danişment* < Far. *dâniş-mend* (?) (Tietze 2002: 559); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *suyigas* < Ar. *sû'kasd* “suikast” Erzurum ili ağızı (Gemalmaz 1995: 199).

Kırgız Türkçesi: *daanişman~danişman* < Far. *dâniş-mend* “danişment” (Yıldırım 2008: 117); *nak* < Ar. *nakd* “nakit” (Yıldırım 2008: 117); *poysz~poezd* < Rus. *poezd* “tren” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102).

Kazak Türkçesi: *danişpan* < Far. *dâniş-mend* “danişment” (Yıldırım 2008: 117).

Özbek Türkçesi: *bälän* (konuşma dili) *bäländ* (yazı dili) < Far. *baland* “bülent, yüksek” (Yıldırım 2009: 26); *färzän* (konuşma dili) *färzänd* (yazı dili) < Far. *farzand* “çocuk, evlat” (Yıldırım 2009: 26); *pisän kilmaslik* (konuşma dili) *pisänd kilmaslik* (yazı dili) < Far.+T. *pisand kilmazlık* “aldırmazlık, görmezden gelmek” (Yıldırım 2009: 26).

1.3. Ünsüz+Ünsüz durumundaki “h” düşmesi: Kelime sonunda “h” ünsüzünün düşmesi şu ünsüz çiftlerinde görülmektedir: *h* (*ch, dh, rh, th*). Türkiye Türkçesi ağızlarında ve Çağdaş Türk Lehçelerinde tespit edilen örnekler sınırlı sayıdadır.

Türkiye Türkçesi ağızları: *metet-* < Ar.+T. *medh+et-* “methetmek” Malatya ili ağızı (Gülseren 2000: 111), Erzurum ili ağızı (Gemalmaz 1995: 226); *met* < Ar. *medh* “meth” Karamanlı ağızı (Kahya 2008: 497); *veç* < Ar. *vech* “vecih” Karamanlı ağızı (Eckmann 1950: 200); *fet* < Ar. *feth* “fetih” Karamanlı ağızı (Eckmann 1950: 200).

Gagavuz Türkçesi: *metet-* < Ar.+T. *medh et-* “methetmek” (Özkan 1996: 85).

Kırım Tatar Türkçesi: **Kırımçak Türkçesi ağızı:** *sat* < Ar. *sath* “satıl” (Güllüdağ 2005: 160).

Kazak Türkçesi: *wäj* < Ar. *vech* “vecih” (Öner 1998: 19).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Hakas Türkçesi: *çar~şar* < Far. *çarh* “çark, daire” (Kara 2001: 111).

1.4. Ünsüz+Ünsüz durumundaki “k” düşmesi: Kelime sonunda “k” ünsüzü düşmesi sadece Türkiye Türkçesi ve Hakas Türkçesinde birkaç örnekte tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesinde, *misk* erkek ceylanın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde; *mis* ise güzel koku anlamındadır. Bu ses düşmesi neticesinde iki farklı anlamda iki ayrı kelime ortaya çıktığı görülmektedir. Güzel kokuyu ifade etmek üzere *mis* kelimesi gerek yazı dilinde gerekse konuşma dilinde sıkça kullanılmaktadır: *mis gibi*, *mis sabunu*, *mis üzümü* gibi. Tespit edilen ünsüz çiftleri şunlardır: *k (sk, şk, zk)*.

Türkiye Türkçesi: *keş* < Far. *keşk* (Özçelik 2002: 1039); *mis~ misk* < Ar. *misk* (Özçelik 2004: 557).

Hakas Türkçesi: *İris* (özel isim) < Ar. *rızk* “rızk” (Sağol 1997: 148).

1.5. Ünsüz+Ünsüz durumundaki “g” düşmesi: Kelime sonunda “g” ünsüzü düşmesi Türkiye Türkçesi ve Yakut Türkçesinde görülmektedir. Düşmenin tespit edildiği ünsüz çiftleri şunlardır: *g (ng, rg)*.

Türkiye Türkçesi: *hezaren* < Far. *hezâr+reng* (Özçelik 2002: 1039); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *par* < Far. *berg* “yaprak” Elazığ-Aşağıçakmak yöresi ağzı (Gülensoy 1994: 13).

Yakut Türkçesi: *tuor* < Rus. *torg* “ticaret, alışveriş” (Haritonov 1982: 87); *çepier* < Rus. *çetverg* “perşembe” (Haritonov 1982: 87).

1.6. Ünsüz+Ünsüz durumundaki “s” düşmesi: Bu durum sadece Türkiye Türkçesinde bir örnekte görülmektedir. Türkçede *in* kelimesi daha çok *cin* kelimesiyle birlikte kullanılır: *in cin*, *in cin top oynamak*, *in cin yok*, *in misin cin misin*: **Türkiye Türkçesi:** *in* < Ar. *ins* (Özçelik 2004: 557).

2. Ünlü+Ünsüz durumundaki son ses (ünsüz) düşmesi: Bu durumda, sırasıyla *h, n, r, y, v, d, g/g̃, t, s, k, l, z* ünsüzlerinin düştüğü tespit edilmiştir. Bunlardan *h, n, r, y, v, t, z, s, l* ünsüzleri *sızıcı* ve *akıcı*, *d, g/g̃, k* ünsüzleri ise *patlayıcı ünsüzler*dir. Düşen ünsüzlerin çoğunluğunu *sızıcı* ve *akıcı ünsüzler* oluşturmaktadır. *Sızıcı ünsüzlerin* teşekkülünde ağız kanalının çeşitli yerlerinde ünsüzün niteliğine göre az çok bir aralık olur. *Akıcı ünsüzlerin* teşekkülünde ise ağız kanalında açık bir yol oluşur; sadece dudakların birbirine, dişlerin alt dudağa veya dil ucunun dişlere veya damağa hafif teması söz

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

konusudur. Temas derecelerinin ünlülere yakınlığı dolayısıyla bu tür ünsüzler kendisinden önce gelen ünlünün de açıklığıyla, genellikle konuşma dilinde ve ağızlarda kısmen de yazı dilinde düşerler. Bu düşüş sırasında, ünsüzden önceki ünlü, bazen değişmeden kalır: *maşalla* < *maşallah*, *saba* < *sabah*, *minbe* < *minber* gibi. Bazen düşmenin neticesi olarak ünlü uzar veya kısalır: *sahi* < *sahîh*, *zurna* < *surnây*, *gadâ* < *kadar*. Bazen de başka bir ünlüye dönüşür: *sifte* < *siftah*, *mağaza* < *magasin*, *baraba* < *beraber*.

2.1. Ünlü+Ünsüz durumundaki “h” düşmesi: Bu durumun özellikle konuşma dilinde ve ağızlarda örnekleri çokça mevcuttur. Tespit edilen örneklerde -birkaç kelime dışında- düşen “h” ünsüzünün önündeki ünlünün uzun ünlü olduğu görülmektedir. Türkiye Türkçesi ağızlarında ve Çağdaş Türk Lehçelerinde genellikle *Allah* ve *Allah* kelimesiyle yapılan diğer kelimelerde (*maşallah*, *inşallah*, *bismillah*, *eyvallah*, *ehlullah*) sondaki “h” ünsüzünün düştüğü görülmektedir.

Türkiye Türkçesi: *peyke* < Far. *pây+gâh* (Özçelik 2002: 1039); *sahi* < Ar. *sahîh* (Özçelik 2004: 557); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *Abdulla* < Ar. öz. is. *Abdullah* Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 137), Eskişehir ili Mihaliççik ilçesi ağzı (İleri 2008: 237); *Abdula* < Ar. öz. is. *Abdullah* Erzurum ili ağzı (Gemalmaz 1995: 201), Erzincan yöresi ağzı (Sağır 1995: 105); *Abdilla* < Ar. öz. is. *Abdullah* “Abdullah” Urfa merkez ağzı (Özçelik 1997: 60); *Alla~Allâ* < Ar. öz. is. *Allâh* Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54), Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 137), Ordu yöresi ağzı (Demir 2001: 176), Sivas yöresi ağzı (Demir 2006b: 134), Giresun yöresi ağzı (Demir 2009: 189), Rumeli ağızları (Prizren, Priştine ve öteki Kosova ağızları) (Gülensoy 1984: 123); *kada* < Ar. *kadeh* “kadeh” Rumeli ağızları (Priştine ve öteki Kosova ağızları) (Gülensoy 1984: 123); *maşâlla~maşalla* < Ar. *mâ şâ’e Allah* “maşallah” Kütahya yöresi ağzı (Gülensoy 1988: 65), Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54), Urfa merkez ağzı (Özçelik 1997: 60), Eskişehir ili Mihaliççik ilçesi ağzı (İleri 2008: 237); *işalla* < Ar. *in şâ’e Allah* “inşallah” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54), Rumeli ağızları (Prizren ağzı) (Gülensoy 1984: 124); *ehlûla* < Ar. *ehl-ullah* “Tanrı adamı, veli, evliya” Urfa merkez ağzı (Özçelik 1997: 60); *eyvallâ* < Ar. *eyvallâh* “eyvallah” Eskişehir ili Mihaççık ilçesi ağzı (İleri 2008: 237); *izâ* < Ar. *izâh* “izah” Keban, Baskil ve Ağın yöresi ağzı (Buran 1997: 56); *memefî* < Ar. *ma’a-mâ-fîh* “mamafih” Erzurum ağzı (Gemalmaz 1995: 201); *nika~nikâ* < Ar. *nikâh* “nikah” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54), Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 137); *niça* < Ar. *nikâh* “nikah” Rumeli ağızları (Prizren, Priştine ve öteki Kosova ağızları) (Gülensoy 1984: 123); *Nu* < Ar. öz. is. *Nûh* Rize ili ağzı (Günay 2003: 94); *saba~sabâ* < Ar. *sabâh* “sabah” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54), Doğu Trakya ağzı (Olçay 1995: 14), Rumeli ağızları

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

(Prizren ağzı) (Gülensoy 1984: 123), Rize ili ağzı (Günay 2003: 94), Malatya ili ağzı (Gülseren 2000: 111), Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağzı (Özçelik 2001: 71); *zaba* < Ar. *sabâh* “sabah” Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 137); *sabba* < Ar. *sabâh* “sabah” Elazığ-Salkaya (Harsenk) yöresi ağzı (Gülensoy 1994: 82); *suva* < Ar. *sabâh* “sabah” Elazığ yöresi ağzı (Gülensoy 1994: 12); *Sali* < Ar. öz. *is. Sâlih* “Salih” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54); *silâ* < Ar. *silâh* “silah” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54), Rize ili ağzı (Günay 2003: 94); *sefte* < Ar. *istiftâh* “siftah” Rumeli ağızları (Prizren ağzı) (Gülensoy 1984: 123); *sifte* < Ar. *istiftâh* “siftah” Rize ili ağzı (Günay 2003: 94); *sevte* < Ar. *istiftâh* “siftah” Eskişehir ili Mihaliççik ilçesi ağzı (İleri 2008: 237); *siya-siyâ* < Far. *siyâh* “siyah” Elazığ-Çoğanlı yöresi ağzı (Gülensoy 1994: 62), Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 54); *padişa* < Far. *pâd-şâh* “padişah” Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağzı (Özçelik 2001: 71); *padişâ* < Far. *pâd-şâh* “padişah” Sivas yöresi ağzı (Demir 2006b: 134), Giresun yöresi ağzı (Demir 2009: 189); *târifi* < Ar. *terâvih* “teravih” Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 137); *teravi* < Ar. *terâvih* “teravih” Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağzı (Özçelik 2001: 70); *tari* < Ar. *târîh* “tarih” Keban, Baskil ve Ağın yöresi ağzı (Buran 1997: 56); *tenbi* < Ar. *tenbih* “tembih” Rize ili ağzı (Günay 2003: 94); *tuzbı* < Ar. *tesbih* “tespih” Elazığ-Çoğanlı yöresi ağzı (Gülensoy 1994: 13).

Azerbaycan Türkçesi: *sifte* < Ar. *istiftâh* “siftah” (Almak 2006: 325).

Türkmen Türkçesi: *Allaa* < Ar. öz. *is. Allâh* “Allah” (Kara 2005: 67); *ääğää* < Far. *âgâh* “uyanık, dikkatli” (Kara 2005: 67); *günää* < Far. *gunâh* “günah” (Kara 2005: 67); *hemraa* < Far. *hem-râh* “yoldaş, arkadaş, dost” (Kara 2005: 67); *paatışaa* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Kara 2005: 67); *şaa* < Far. *şâh* “şah” (Kara 2005: 67).

Gagavuz Türkçesi: *Allaa* < Ar. öz. *is. Allâh* “Allah” (Pokrovskaya 1964: 32); *günaa* < Far. *gunâh* “günah” (Pokrovskaya 1964: 32); *maşallaa* < Ar. *mâ şâ’e Allah* “maşallah” (Baskakov 1973: 327); *seftä* < Ar. *istiftâh* “siftah” (Özkan 1996: 85); *islaa* < Ar. *islâh* “ıslah” (Pokrovskaya 1964: 32); *padişaa* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Pokrovskaya 1964: 32); *sabaa* < Ar. *sabâh* “sabah” (Baskakov 1973: 388).

Karaçay-Malkar Türkçesi: *bismilla* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Tavkul 2000: 123); *maşalla* < Ar. *mâ şâ’e Allah* “maşallah” (Tenişev 1989: 463).

Nogay Türkçesi: *Alla* < Ar. öz. *is. Allâh* “Allah” (Ergönenç Akbaba 2009: 61).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Başkurt Türkçesi: *Alla* < Ar. öz. is. *Allâh* “Allah” (Tokatlı 1994: 64); *batşa* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Tokatlı 1994: 64); *tisbâ* < Ar. *tesbîh* “tespih” (Sezer 1999: 65).

Kazan Tatar Türkçesi: *Alla* < Ar. öz. is. *Allâh* “Allah” (Yıldırım 2008: 116); *bismilla* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Yıldırım 2008: 116); **Osmaniye Tatar ağzı:** *Abdilla* < Ar. öz. is. *Abdullah* (Özkan 1997: 30); *Alla* < Ar. öz. is. *Allâh* “Allah” (Özkan 1997: 30); *şâ* < Far. *şâh* “şah” (Özkan 1997: 30).

Sibirya Tatar Türkçesi: *Alla* < Ar. öz. is. *Allâh* “Allah” (Alkaya 2008: 198); *kona* < Far. *gunâh* “günah” (Alkaya 2008: 198).

Kırım Tatar Türkçesi: *Alla* < Ar. öz. is. *Allâh* “Allah” (Asanov 1988: 20); *maşalla* < Ar. *mâ şâ’e Allah* “maşallah” (Asanov 1988: 89); *padişa* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Asanov 1988: 101); *saba* < Ar. *sabâh* “sabah” (Asanov 1988: 105); *kade* < Ar. *kadeh* “kadeh” (Yüksel 2007: 826); **Kırımçak Türkçesi ağzı:** *Alla* < Ar. öz. is. *Allâh* “Allah” (Güllüdağ 2005: 160); *inşalla* < Ar. *in şâ’e Allah* “inşallah” (Güllüdağ 2005: 160); *kade* < Ar. *kadeh* “kadeh” (Güllüdağ 2005: 160); *maşalla* < Ar. *mâ şâ’e Allah* “maşallah” (Güllüdağ 2005: 160); *padişa~padişah* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Güllüdağ 2005: 160); *saba~sabah* < Ar. *sabâh* “sabah” (Güllüdağ 2005: 160); **Polatlı Kırım Türkçesi ağzı:** *Alla* < Ar. öz. is. *Allâh* “Allah” (Yüksel 1989: 42); *bismilla* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Yüksel 1989: 42); *nikâ* < Ar. *nikâh* “nikah” (Yüksel 1989: 42).

Kırgız Türkçesi: *künö* < Far. *gunâh* “günah” (Kasapoğlu Çengel 1995: 470); *kübö* < Far. *güvâh* “şahit” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *nike* < Ar. *nikâh* “nikah” (Kasapoğlu Çengel 2005: 102); *tespe* < Ar. *tesbîh* “tespih” (Yıldırım 2008: 116); *şaa* < Far. *şâh* “şah” (Yıldırım 2008: 116); *külö* < Far. *kulâh* “külâh” (Yıldırım 2008: 116); *makrö* < Ar. *mekrûh* “mekruh” (Yıldırım 2008: 116); *inşaalla* < Ar. *in şâ’e Allah* “inşallah” (Yıldırım 2008: 116); *ildalda* < Ar. *illallah* “illallah” (Yıldırım 2008: 116).

Kazak Türkçesi: *Gabdulla* < Ar. öz. is. *Abdullah* (Temir 2007: 438); *astapıralla* < Ar. *estağfirullah* “estağfirullah” (Yıldırım 2008: 115); *Alla* < Ar. öz. is. *Allah* “Allah” (Yıldırım 2008: 115); *künä* < Far. *gunâh* “günah” (Yıldırım 2008: 115); *küwä* < Ar. *güvâh* “şahit, delil” (Temir 2007: 438); *neke* < Ar. *nikâh* “nikah” (Yıldırım 2008: 115); *bismillä* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Yıldırım 2008: 116); *patşa* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Öner 1998: 19); *pana* < Far. *penâh* “penâh, koruma, sığınak” (Koç 2004: 121); *siya* < Far. *siyâh* “siyah, mürekkep” (Koç 2004: 121); **Afgan Kazakları ağzı:** *bismillâ*, *pismillâ* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Biray 2009: 67); *günè* < Far.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

gunâh “günah” (Biray 2009: 67); *inşallâ* < Ar. *in şâ’e Allah* “inşallah” (Biray 2009: 67); *nekè* < Ar. *nikâh* “nikah” (Biray 2009: 67).

Karakalpak Türkçesi: *Alla* < Ar. öz. *is. Allah* “Allah” (Uygur 2001: 50); *pana* < Far. *penâh* “sığınak” (Uygur 2001: 50); *patşa* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Uygur 2001: 50).

Kumuk Türkçesi: *astağpirulla* < Ar. *estağfirullah* “estağfirullah” (Pekacar 2006: 65); *bismilla* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Pekacar 2006: 65); *inşalla* < Ar. *in şâ’e Allah* “inşallah” (Pekacar 2006: 65); *sipte* < Ar. *istiftâh* “siftah” (Pekacar 2006: 65).

Yeni Uygur Türkçesi: *Alla* < Ar. öz. *is. Allah* “Allah” (Yazıcı Ersoy 2007: 368); *bismilla* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Öztürk 1994: 22); *guna* < Far. *gunâh* “günah” (Öztürk 1994: 21); *inşaalla* < Ar. *in şâ’e Allah* “inşallah” (Coşkun 1998: 804); *nika* < Ar. *nikâh* “nikah” (Yazıcı Ersoy 2007: 368); *nagah* (yazı dili) *naga* (ağızlar) < Far. *nâ-gâh* “ansızın” (Coşkun 1998: 804); **Doğu Türkistan Uygur ağzı:** *âgâ* (Hoten ağzı) < Far. *âgâh* “agâh, uyanık, dikkatli” (Emet 2008: 224); *padişa* (Hoten ağzı) < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Emet 2008: 224).

Özbek Türkçesi: Tespit edilen alıntı kelimeler, yazı dilinde iki şekildedir. Bu sebeple “h” ünsüzü parantez içinde gösterilmiştir: *bismillâ(h)* < Ar. *bismillah* “bismillah” (Marufov 1981: 121); *pâdşâ(h)* < Far. *pâd-şâh* “padişah” (Marufov 1981: 594); *siyâ(h)* < Far. *siyâh* “siyah” (Marufov 1981: 43).

2.2. Ünlü+Ünsüz durumundaki “n” düşmesi: Bu durum genellikle ağızlarda ve konuşma dilinde görülmektedir. Yazı dilinde tespit edilen örnekleri azdır.

Türkiye Türkçesi: *mağaza* < Fr. *magasin* (Özçelik 2004: 557); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *zamâ* < Ar. *zamân* Isparta merkez ağzı (Yıldız 2002: 37); *hama* < Ar. *hemân* “hemen” Keban, Baskil ve Ağın yöresi ağzı (Buran 1997: 56), Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağzı (Özçelik 2001: 71), Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 137); *zata* < Ar. *zâten* “zaten” Keban, Baskil ve Ağın yöresi ağzı (Buran 1997: 56); *zate* < Ar. *zâten* “zaten” Kars ili ağzı (Ercilasun 1983: 138); *zâte* < Ar. *zâten* “zaten” Edirne ili ağzı (Kalay 1998: 55), Eskişehir ili Mihaççık İlçesi ağzı (İleri 2008: 238); *satı* < Ar. *zâten* “zaten” Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağzı (Özçelik 2001: 71).

Türkmen Türkçesi: *dürbi* < Far. *dûr-bîn* “dürbün” (Kara 2005: 67).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Kazak Türkçesi: *dürbi* < Far. *dûr-bîn* “dürbün” (Yıldırım 2008: 116).

Yeni Uygur Türkçesi: *görka* < Far. *gûr-ken* “mezarıcı” (Coşkun 1998: 803); **Doğu Türkçesi Uygur ağızları:** *nâ* (Kumul ağızı) *nân* (yazı dili) < Far. *nân* “ekmek” (Emet 2008: 224); *câ* (Kumul ağızı) *cân* (yazı dili) < Far. *cân* “can” (Emet 2008: 224); *kavâ* (Kumul ağızı) < Moğ. *kabân* “domuz” (Emet 2008: 224); *obdâ* (Kumul ağızı) *obdan* (yazı dili, Kaşgarlı ve Hoten ağızı) < Far. *âbidâne* “ibadet edene yakışacak şekilde” (Emet 2008: 224); *gumâ* (Kumul ağızı) *guman* (yazı dili) < Far. *gumân* “şüphe” (Emet 2008: 225); *harmâ~hirmâ* (Kumul ağızı) *harman* (yazı dili) < Far. *hirmân* “harman” (Emet 2008: 225); *haygâ* (Kumul ağızı) *hayvan* (yazı dili) < Ar. *hayvân* “hayvan” (Emet 2008: 225).

2.3. Ünlü+Ünsüz durumundaki “r” düşmesi: Bu durumun genellikle Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi yazı dilinde ve ağızlarında görüldüğü tespit edilmiştir.

Türkiye Türkçesi: *hiyarşembe* < Far. *hiyâr+çenber* (Özçelik 2002: 1039); *zemheri* < Ar. *zemherîr* (Özçelik 2004: 557); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *baraba* < Far. *berâber* “beraber” Uşak ili ağızı (Gülsevin 2002: 49), Rize ili ağızı (Günay 2003: 94); *bazâ* < Far. *bâzâr* “pazar” Uşak ili ağızı (Gülsevin 2002: 49); *çamaşu* < *çamaşır* Far. *câme-şûy* Rize ili ağızı (Günay 2003: 94); *dasdâ* < Far. *destâr* “destar, örtü” Eskişehir ili Mihaliççık ilçesi ağızı (İleri 2008: 239); *dohtô* < doktor Fr. *docteur* Zonguldak, Bartın, Karabük yöresi ağızı (Eren 1997: 112); *ehtiya* < Ar. *ihtiyâr* “ihtiyar” Rize ili ağızı (Günay 2003: 94); *esgê* < Ar. *asker* “asker” Kütahya yöresi ağızı (Gülensoy 1988: 65); *haber* < Ar. *haber* “haber” Rize ili ağızı (Günay 2003: 94); *habâ* < Ar. *haber* “haber” Eskişehir ili Mihaliççık ilçesi ağızı (İleri 2008: 239); *gadâ* < Ar. *kadar* “kadar” Isparta merkez ağızı (Yıldız 2002: 37), Uşak ili ağızı (Gülsevin 2002: 49), Bartın yöresi ağızı (Korkmaz 1994b: 21); *kada* < Ar. *kadar* “kadar” Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağızı (Özçelik 2001: 71); *he yaka* < Far.+T. *her yaka* “her taraf” Kütahya yöresi ağızı (Gülensoy 1988: 65); *intizâ* < Ar. *intizâr* “intizar” Uşak ili ağızı (Gülsevin 2002: 49); *kada~kadâ* < Ar. *kadar* “kadar” Edirne ili ağızı (Kalay 1998: 55), Rize ili ağızı (Günay 2003: 94), Trabzon ve yöresi ağızı (Demir 2006a: 264); *oparlo* < *hoparlör* Fr. *haut-parleur* Erzurum ağızı (Gemalmaz 1995: 201); *tekra~tekira* < Ar. *tekrâr* “tekrar” Kütahya yöresi ağızı (Gülensoy 1988: 65).

Kazak Türkçesi: *minbe* < Ar. *minber* “minber” (Yıldırım 2008: 116); **Afgan Kazakları ağızı:** *doktu* < doktor Fr. *docteur* (Biray 2009: 68).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Yeni Uygur Türkçesi: *muhipi* (ağızlar) < Ar. *muhibîr* “muhibir” (Coşkun 1998:804); **Doğu Türkistan Uygur ağızları:** *bazâ* (Kaşgar ve Hoten ağızında) *bazâr* (yazı dili) < Far. *bâzâr* “pazar” (Emet 2008: 223); *duttâ* (Kaşgarlı ve Hoten ağızında) < Far. *dutâr* “iki telli çalgı, saz” (Emet 2008: 223).

2.4. Ünlü+Ünsüz durumundaki “y” düşmesi: Bu duruma, genellikle Türkiye Türkçesi, Türkiye Türkçesi ağızlarında ve sınırlı sayıda lehçede tesadüf olunmuştur.

Türkiye Türkçesi: *zurna* < Far. *surnây* (Özçelik 2002: 1039); *hurra* < İng. *hurray* (TS: 904); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *şe* < Ar. *şey* “şey” Kars ili ağızı (Ercilasun 1983: 136), Rize ili ağızı (Günay 2003: 94), Eskişehir ili Mihaliççık ilçesi ağızı (İleri 2008: 239); *bişe*, *bişe* < T.+Ar. *bir şey* “bir şey” Erzurum ili ağızı (Gemalmaz 1995: 200), Trabzon ve yöresi ağızı (Demir 2006a: 265); *bişî* < T.+Ar. *bir şey* “bir şey” Nevşehir yöresi ağızı (Korkmaz 1994a: 107); *bişe* < T.+Ar. *bir şey* “bir şey” Urfa merkez ağızı (Özçelik 1997: 61); *işe* < Ar. *şey* “şey” Eskişehir ili Mihaliççık ilçesi ağızı (İleri 2008: 239); *şî* < Ar. *şey* “şey” Tokat ve yöresi ağızı (Demir 2005: 132), Doğu Trakya ağızı (Olca 1995: 14).

Azerbaycan Türkçesi: *zurna* < Far. *surnây* “zurna” (Almak 2006: 397).

Gagavuz Türkçesi: *zurna* < Far. *surnây* “zurna” (Baskakov 1973: 197).

Sibirya Tatar Türkçesi: *sritnî* < Rus. *sredniy* “ortalama, aşağı yukarı” (Alkaya 2008: 202); *radna* < Rus. *rodnoy* “akraba” (Alkaya 2008: 202).

2.5. Ünlü+Ünsüz durumundaki “v” düşmesi: Kelime sonunda “v” ünsüzü düşmesi sınırlı sayıda lehçede tespit edilmiştir.

Türkiye Türkçesi: *af* < Ar. *afv* (Özçelik 2004: 557).

Başkurt Türkçesi: *ğafü* < Ar. *afv* “af” (Yazıcı Ersoy 2006: 159).

Kırgız Türkçesi: *döö* < Far. *dîv* “dev” (Yıldırım 2008: 116); *paloo* < Far. *pelâv* “pilav” (Yıldırım 2008: 116).

2.6. Ünlü+Ünsüz durumundaki “d” düşmesi: Bu durum, sınırlı sayıda lehçede ve bir kelime tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesi açısından değerlendirildiğinde, *usta* ve *üstat* (< Farsça *ustâd*) kelimeleri gerek konuşma dilinde gerekse yazı dilinde sıkça kullanılır. Türkçede *usta* bir zanaat gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse; *üstat* ise bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

yeteneği olan kimse anlamındadır. Bu ses düşmesi neticesinde iki farklı anlamda iki ayrı kelime ortaya çıktığı görülmektedir.

Türkiye Türkçesi: *usta-üstat* < Far. *ustâd* (Özçelik 2002: 1039); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *hosta* < Far. *ustâd* “usta” Elazığ yöresi ağzı (Gülensoy 1994: 13).

Gagavuz Türkçesi: *usta* < Far. *ustâd* (Baskakov 1973: 487).

Karay Türkçesi: *usta-ustat* < Far. *ustâd* (Baskakov 1974: 583).

Başkurt Türkçesi: *osta* < Far. *ustâd* “usta” (Öner 2008: 244).

Kazan Tatar Türkçesi: *osta* < Far. *ustâd* “usta” (Öner 2008: 244).

Sibirya Tatar Türkçesi: *osta* < Far. *ustâd* “usta” (Alkaya 2008: 196).

Karaçay-Malkar Türkçesi: *usta-ustaz* < Far. *ustâd* (Tavkul 2000: 419).

2.7. Ünlü+Ünsüz durumundaki “g/ğ” düşmesi: Kelime sonunda “g/ğ” düşmesi Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesinde tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesinde yazı dilinde *çıra-çırâğ* (< Far. *çerâğ*) kelimeleri kullanılmakta olup, *çıra* kelimesinin halk ağzında “lamba” anlamıyla daha çok kullanıldığı düşünülmektedir.

Türkiye Türkçesi: *çıra-çırâğ* < Far. *çerâğ* (Özçelik 2002: 1039); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *bâ* < Far. *bâğ* “bağ” Nevşehir yöresi ağzı (Korkmaz 1994a: 123); *tî* < Far. *tîğ* “tığ” Zonguldak, Bartın, Karabük yöresi ağzı (Eren 1997: 107).

Azerbaycan Türkçesi: *çıra* < Far. *çerâğ* “çıra” (Almak 2006: 83).

2.8. Ünlü+Ünsüz durumundaki “t” düşmesi: Kelime sonunda “t” ünsüzü düşmesi sadece Türkiye Türkçesinde tespit edilmiştir.

Türkiye Türkçesi: *haybe* < Ar. *haybet* (Özçelik 2004: 557); *depo* < Fr. *dépôt* (TS: 502); **Türkiye Türkçesi ağızları:** *helbe* < Ar. *elbet* “elbet” Malatya ili ağzı (Gülseren 2000: 111).

2.9. Ünlü+Ünsüz durumundaki “s” düşmesi: Bu durum, Türkiye Türkçesi ağızlarında ve Kazak Türkçesinde az sayıda örnekte tespit edilmiştir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Türkiye Türkçesi ağızları: *avusto* < *ağustos* Lat. *augustus* Rize ili ağızı (Günay 2003: 94).

Kazak Türkçesi: *mura* < Ar. *mîrâs* “miras” (Yıldırım 2008: 116).

2.10. Ünlü+Ünsüz durumundaki “z” düşmesi: Türkiye Türkçesi ve Gagavuz Türkçesinde yazı dilinde bir örnekte kelime sonunda “z” düşmesine rast gelinmiştir:

Türkiye Türkçesi: *zorba* < Far. *zûr-bâz* (Özçelik 2002: 1039).

Gagavuz Türkçesi: *zorba* < Far. *zûr-bâz* (Baskakov 1973: 196).

2.11. Ünlü+Ünsüz durumundaki “k” düşmesi: Kelime sonunda “k” ünsüzünün düşmesi sınırlı sayıda örnekte tespit edilmiştir:

Türkiye Türkçesi ağızları: *muhakka* < Ar. *muhakkak* “muhakkak” Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağızı (Özçelik 2001: 71).

Gagavuz Türkçesi: *zemperâ* < Far. *zenbürek* “zemberek” (Özkan 1996: 86).

2.12. Ünlü+Ünsüz durumundaki “l” düşmesi: Sadece **Türkiye Türkçesi ağızlarından** Rize ili ağızında ve bir örnekte tespit edilmiştir: *istikla* < Ar. *istiklâl* “istiklal” Rize ili ağızı (Günay 2003: 94).

Çalışmada, yapılan taramalar neticesinde, Türkçede (Türkiye Türkçesi, Türkiye Türkçesi ağızları ve Çağdaş Türk Lehçeleri) alıntı kelimelerin sonundaki ünsüzün bazı durumlarda düştüğü tespit edilmiştir. Kelime sonunda, aynı hecede art arda gelen çift ünsüzlerden sondaki ünsüzün düşmesi, *ünsüz+ünsüz durumundaki son ses (ünsüz) düşmesi* ana başlığı altında ele alınmıştır. Bu durum, sırasıyla *t* (*bt, ft, ht, kt, nt, rt, st, şt*); *d* (*nd, kd, sd, zd*); *h* (*ch, dh, rh, th*); *k* (*sk, şk, zk*); *g* (*ng, rg*); *s* (*ns*) ünsüzlerinde görülür. Örnek yoğunluğu dikkate alındığında, en çok, kelime sonundaki *t* ünsüzünün düştüğü tespit edilmiştir. Alıntı kelimelerin sonunda, ünlüden sonra gelen ünsüzün düşmesi ise *ünlü+ünsüz durumundaki son ses (ünsüz) düşmesi* ana başlığı altında incelenmiştir. Bu durum sırasıyla *h, n, r, y, v, d, g/ğ, t, s, k, l, z* ünsüzlerinde tespit edilmiştir. Örnek yoğunluğu açısından değerlendirildiğinde, kelime sonunda en çok *h, n* ve *r* ünsüzlerinin düştüğü görülmüştür.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Bu çalışma genel olarak, ağızlar ve lehçeler üzerinde yapılan çalışmaların *son ses düşmesi* bahsi taranarak oluşturulmuştur. Ağızlar üzerinde bundan sonra yapılacak çalışmalarla hem de bu konuda metin ve sözlük taramalarıyla *son ses düşmesi* bahsine dair örneklerin sayısının artacağı muhakkaktır.

KAYNAKÇA

- AKALIN, Şükrü Halûk (2001). “Şor Türkçesinin Söz Varlığındaki Rusça Ödünçlemeler ve Alıntılar Üzerine.” **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**. Sayı: 11. Bahar. 13-26.
- AKAR, Ali (2004). **Muğla Ağızları**. Muğla: Muğla Üniversitesi yayınları.
- AKSAN, Doğan, ATABAY Neşe, ÖZEL Sevgi, ÇAM Ayfer, PİRALİ Neval (1978). **Türkiye Türkçesi Gelişmeli Ses Bilimi**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ALKAYA, Ercan (2008). **Sibirya Tatar Türkçesi**. Ankara: Turkish Studies Publication Series.
- ALMAK, Demet (2006). **Azerbaycan Türkçesindeki Arapça, Farsça Kelimelerin Fonetik Değişiklikleri (Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırılması)**. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- AMZOROV M. P. (1992). **Grammatika Şorskogo Yazıka-Şor Tiliniñ Grammatikazi**. Novokuznetsk (Aba-Tura).
- ASANOV Ş. A., GARKAVETS A. N., USEYİNOV S. M. (1988). “Kımtatar Tili Fonetikası, Morfologiya ve İmlasınıñ Kısa Tasviri.” **Kımtatarca-Rusça Lugat**. Kiev. 167-233.
- AYDOĞDU, Özkan (2009). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Son Ses Ünsüzleri.” **Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**. 4/8 Fall. 577-597.
- BASKAKOV, N. A. (1958). “Oçerk Grammatiki Karakalpakskogo Yazıka.” **Karakalpaksko-Russkiy Slovar-Karakalpakşa-Ruşa Sözlük**. Moskova.
- BASKAKOV N. A. (redaktör), GAYDARCİ G. A., KOLTSA E. K., POKROVSKAYA L. A., TUKAN B. P. (1973). **Gagauzsko-Russko-Moldavskiy Slovar (Gagauzça-**

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

-
- Ruşça-Moldovanca Laflık.** Moskova: İzdatelstvo Sovyetskaya Entsiklopediya.
- BASKAKOV N. A., ZAYONÇKOVSKİY A., ŞAPŞAL S. Ş. (1974). **Karaimsko-Russko-Polskiy Slovar.** Moskova.
- BİRAY, Nergis (2009). **Türkiye'deki Afgan Kazakları Ağzı.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- BOZ, Erdoğan (2001). "Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu." **Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi.** Sayı: 600. Aralık. 856-865.
- BOZ, Erdoğan (2002). **Afyon Merkez Ağzı (Dil Özellikleri, Metinler, Sözlük).** Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi yayınları.
- BURAN, Ahmet (1997). **Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- CEYLAN, Emine (1997). **Çuvaşça Çok Zamanlı Ses Bilgisi.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- COŞKUN, Volkan (1996). "Özbek Türkçesinde Ses Hadiseleri." **Türk Dünyası Araştırmaları.** Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayınları. Sayı: 103. Ağustos. 125-131.
- COŞKUN, Volkan (1998). "Yeni Uygur Türkçesinde Ses Uyumu ve Ses Olayları." **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi.** Sayı: 6. Güz. 796-808.
- COŞKUN, Volkan (2000). **Özbek Türkçesi Grameri.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- CUMAKUNOVA, Güلزura (2008). "Kırgız Türkçesinde Arapçadan Alıntı Kelimeler." **Türkiyat Araştırmaları.** Sayı: 9. Güz. 101-117.
- DALLI, Hüseyin (1991). **Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- DEMİR, Necati (2001). **Ordu İli ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük).** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- DEMİR, Necati (2005). **Tokat İli ve Yöresi Ağızları.** Tokat: Niksar Belediyesi yayınları.
- DEMİR, Necati (2006a). **Trabzon ve Yöresi Ağızları (Tarih-Etnik Yapı-Dil İncelemesi) I.** Ankara: Gazi Kitabevi.
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

- DEMİR, Necati, ŞEN Ülker (2006b). **Sivas İli ve Yöresi Ağzları (Etnik Yapı-İnceleme-Metinler-Sözlük)**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- DEMİR, Necati, AYDOĞDU Özkan (2009). **Giresun İli ve Yöresi Ağzları (Tarih-Dil İncelemesi-Metinler-Sözlük)**. Giresun: Giresun Valiliği yayınları.
- DEMİRCAN, Ömer (1996). **Türkçenin Sezdizimi**. İstanbul: Der yayınları.
- DENY Jean, ŞAHİN Oytun (Türkçeye Çeviren) (1995). **Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- DIRENKOVA N. P. (1940). **Grammatika Oyrotskogo Yazıka**. Moskova-Leningrad: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR.
- DIRENKOVA N. P. (1941). **Grammatika Şorskogo Yazıka**. Moskova-Leningrad: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR.
- ECKMANN János (1950). "Anadolu Karamanlı Ağzlarına Ait Araştırmalar, I: Phonetica." **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, VIII**. Ankara. 165-200.
- EMET Erkin (2008). **Doğu Türkistan Uygur Ağzları**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ERCİLASUN, Ahmet B. (1983). **Kars İli Ağzları, Ses Bilgisi**. Ankara: Gazi Üniversitesi yayınları.
- EREN, M. Emin (1997). **Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağzları**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ERGÖNENÇ, AKBABA Dilek (2009). **Nogay Türkçesi Grameri, Ses ve Şekil Bilgisi**. Ankara: Grafiker yayınları.
- ERTEN, Münir (1994). **Diyarbakır Ağzı, İnceleme, Metinler, Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- GEMALMAZ, Efrasiyap (1995). **Erzurum İli Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)**. Cilt: I-II-III. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- GÜLENSOY, Tuncer (1984). "Rumeli Ağzlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme." **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**. 87-147.
- GÜLENSOY, Tuncer (1988). **Kütahya ve Yöresi Ağzları (İnceleme, Metinler, Sözlük)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

- GÜLENSOY, Tuncer, BURAN Ahmet (1994). **Elazığ Yöresi Ağızlarından Derlemeler 1**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- GÜLLÜDAĞ, Nesrin (2005). **Kırımçak Türkçesi Grameri**. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ.
- GÜLSEREN, Cemil (2000). **Malatya İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (2002). **Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (2002). "Bir Ünsüz Düşmesi Tipi Daha: Ünsüz Yitimi." **Türk Dünyası Araştırmaları Prof. Dr. Osman Nedim Tuna Hatıra Sayısı**. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayınları. Sayı: 139. Ağustos. 133-137.
- GÜNAY, Turgut (2003). **Rize İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- GÜNŞEN, Ahmet (2000). **Kırşehir ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- GÜRSOY-NASKALİ, Emine, BUTANAYEV Viktor, İSİNA Almagül, ŞAHİN Erdal, ŞAHİN Liaisan, KOÇ Aylin (2007). **Hakasça-Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- HARİTONOV L. N., PETROV N. E. (1982). **Grammatika Sovremennogo Yakutskogo Literaturnogo Yazıkı-Fonetika i Morfologiya**. Moskova.
- İLERİ, Canan (2008). **Eskişehir İli Mihalççık İlçesi ve Yöresi Ağızları (Ses Bilgisi-Metinler-Dizin)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- İLHAN, Nadir (2009). "Türk Dilinde Ünsüz Düşmesi, Nedenleri ve Türleri." **Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks**. Volume: 1/2. 43-56.
- İSHAKOV F. G. (1957). **Tuvinskiy Yazık, Materialı dlya Nauçnoy Grammatiki, Oçerk po Fonetika**. Moskova-Leningrad.
- KAHYA, Hayrullah (2008). "Karamanlıca Bir Esere Göre Karamanlıcada Arapça ve Farsça Kelimeler," **Turkish Studies, International Periodical For the Languages,**

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

-
- Literature and History of Turkish or Turkic.** 3/3. Spring. 480-501.
- KALAY, Emin (1998). **Edirne İli Ağzları, İnceleme-Metin.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- KARA, Mehmet (2001). "Hakas Türkçesinde Arapça ve Farsça Alıntı Kelimeler." **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi.** Türk Dil Kurumu yayınları. Sayı: 11. Bahar. 105-114.
- KARA, Mehmet (2005). **Türkmen Türkçesi Grameri.** Ankara: Gazi Kitabevi.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, Hülya (1995). "Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki Ortak Alınma Kelimeler." **Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi.** Sayı: 521. 1995. 467-480.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, Hülya (2005). **Kırgız Türkçesi Grameri, Ses ve Şekil Bilgisi.** Ankara: Akçağ yayınları.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, Hülya (2007). "Kırgız Türkçesi." **Türk Lehçeleri Grameri.** Ankara: Akçağ yayınları. 481-542.
- KILIÇ, Mine (2008). **Kahramanmaraş Merkez Ağzı.** Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- KİRİŞÇİOĞLU, M. Fatih (1994). **Saha (Yakut) Türkçesi Grameri.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- KOCALOĞLU, Timur, FİRKOVIČIUS Mykolas (2006). **Karay The Trakai Dialect.** Muenchen: Lincom Europe.
- KOÇ, Kenan, DOĞAN, Oğuz (2004). **Kazak Türkçesi Grameri-Kazak Tiliniñ Grammatikası.** Ankara: Gazi Kitabevi.
- KORKMAZ, Zeynep (1992). **Gramer Terimleri Sözlüğü.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1994a). **Nevşehir ve Yöresi Ağzları.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1994b). **Bartın ve Yöresi Ağzları.** Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1995). "Batı Kaynaklı Kelimeler ve Dilimiz Üzerindeki Etkileri." **Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi.** Ağustos. Sayı: 524. 843-858.
- MERHAN, Aziz (2008). **Dört Kumuk Masalı Üzerine Gramer İncelemesi.** Ankara: Grafiker yayınları.
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

-
- OLCAY, Selâhattin (1995). **Doğu Trakya Yerli Ağzı (İnceleme-Derleme-Dizin)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ÖLMEZ, Mehmet (2007). **Tuvacanın Söz Varlığı, Eski Türkçe ve Moğolca Denkleleriyle (Tuwinischer Wortschatz mit Alttürkischen und Mongolischen Parallelen)**. Harrassowitz Verlag-Wiesbaden.
- ÖNER, Mustafa (1998). **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ÖNER, Mustafa (2008). “Başkurtça Kısa Dil Bilgisi,” **Tarihten Bugüne Başkurtlar, Tarih, Dil ve Kültür Üzerine İncelemeler**. Yay. Haz.: A. Melek Özyetgin, A. Merthan Dündar, İlyas Kamalov. İstanbul: Ötüken yayınları.
- ÖZÇELİK, Sadettin (1997). **Urfa Merkez Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ÖZÇELİK, Sadettin, BOZ Erdoğan (2001). **Diyarbakır İli Çüngüş ve Çermik Yöresi Ağzı (Dil İncelemesi, Metinler, Sözlük)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2002). “Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları.” **Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi**. Sayı: 610. Ekim. 1033-1041.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2004). “Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler.” **Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi**. Sayı: 634. Ekim. 550-562.
- ÖZKAN, Fatma (1997). **Osmaniye Tatar Ağzı**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ÖZKAN, Mustafa, TÖREN Hatice, ESİN Osman (2006). **Yüksek Öğretimde Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım**. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- ÖZKAN, Nevzat (1996). **Gagavuz Türkçesi Grameri, Giriş-Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi-Cümle-Sözlük-Metin Örnekleri**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ÖZKAN, Nevzat (2007). “Gagavuz Türkçesi.” **Türk Lehçeleri Grameri**. Ankara: Akçağ yayınları. 81-170.
- ÖZTÜRK, Rıdvan (1994). **Yeni Uygur Türkçesi Grameri**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

- ÖZTÜRK, Rıdvan (2001). "Uygur Türkçesinde Arap ve Fars Menşeli Kelimelerdeki Ünsüz Değişmeleri." **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**. C: I-II. Sayı: 44. 213-222.
- PEKACAR, Çetin (2006). "Kumuk Türkçesine Arapça ve Farsçadan Geçen Kelimelerdeki Ses Olayları." **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**. Sayı: 19. Bahar. 53-71.
- POKROVSKAYA P. A. (1964). **Grammatika Gagauzskogo Yazıka, Fonetika i Morfologiya**. Moskova.
- SAĞIR, Mukim (1995). **Erzincan ve Yöresi Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük)**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- SAGOL, Gülden (1997). "Hakas Türkçesindeki Arapça Özel İsimler." **Sibirya Araştırmaları**. İstanbul: Simurg yayınları. 145-149.
- SARACOĞLU, Erdoğan (2004). **Kıbrıs Ağzı (Ses Bilgisi Özellikleri-Metin Derlemeleri-Sözlük)**. Lefkoşa.
- SEZER, Süleyman (1999). **Başkurt Türkçesindeki Arapça ve Farsça Unsurlar**. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- SÖYEGOWYŇ Myratgeldi (genel redaktör) (2000). **Türkmen Diliniň Grammatikasy, Morfologiya**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- ŞAHİN, Erdal (2007). **Hakas Destanı Altın Çüs (Giriş-Metin-Aktarma-Dizin)**. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayınları.
- TAVKUL, Ufuk (2000). **Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- TEMİR, Ferhat (2007). "Kazak Türkçesi." **Türk Lehçeleri Grameri**. Ankara: Akçağ yayınları. 429-480.
- TENİŞEV E. R., SÜYÜNÇ H. İ. (1989). **Karaçayevo-Balkarsko Russkiy Slovar-Karaçay-Malkar-Orus Sözlük**. Moskova.
- TIETZE Andreas (2002). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati. Sprachgeschichtliches Und Etymologisches Wörterbuch des Türkei-Türkischen. Cilt 1 (A-E)**. İstanbul-Wien: Simurg yayınları.
- TOKATLI, Suzan (1994). **Başkurt Türkçesi Grameri**. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi. Kayseri.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

- TURAN, Zikri (2006). **Artvin İli Yusufeli İlçesi Uşhum Köyü Ağzı**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2005). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- UYGUR, Ceyhun Vedat (2001). **Karakalpak Türkçesi Grameri (Fonetik, Morfoloji, Sentaks)**. Denizli.
- YAZICI, ERSOY Habibe (2006). “Başkurt Türkçesinde Arapça ve Farsçadan Alıntı Kelimelerdeki Ünlü ve Ünsüz Değişmeleri.” **Türkbilig Türkoloji Araştırmaları**. Güz 12. 143-162.
- YAZICI, ERSOY Habibe (2007). “Yeni Uygur Türkçesi.” **Türk Lehçeleri Grameri**. Ankara: Akçağ yayınları. 355-428.
- YEGOROV V. G. (1971). **Sovremennyy Çuvaşkiy Literaturıny Yazık**. Çeboksarı.
- YILDIRIM, Faruk (2006). **Adana ve Osmaniye İlleri Ağzları I Giriş-İnceleme**. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- YILDIRIM, Hüseyin (2009). **Özbek Türkçesi (Dil Bilgisi-Alıştırmalar-Konuşma-Metinler)**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- YILDIRIM, Özlem (2008). **Kazak, Kırgız ve Tatar Türkçelerindeki Arapça ve Farsça Kelimelerin Ses Değişimleri (Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırılması)**. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kars.
- YILDIZ, Osman (2002). **Isparta Merkez Ağzı, İnceleme-Metinler-Sözlük**. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- YÜKSEL, Zühal (1989). **Polatlı Kırım Türkçesi Ağzı**. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınları.
- YÜKSEL, Zühal (2007). “Kırım-Tatar Türkçesi.” **Türk Lehçeleri Grameri**. Ankara: Akçağ yayınları. 811-882.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*